

TASFİYECİLİK BAŞKA...

Ömer Seyfettin

■ “Yeni Lisan” hareketi daima muarızları tarafından yanlış anlaşılmıştır. Yeni Lisan’a hücum edenler:

- Lisanımıza Uygurca, Çağatayca, Tatarca kelimeler sokacaklar. Lisanımızdaki bütün aslen Arapça, Acemce olan kelimeleri çıkarıp atmak, yerlerine manasını bilmediğimiz eski kelimeleri koymak istiyorlar davasıyla meydana atılırlar. Muallim Naci’nin ürktüğü bu zatlar “suali anlamadan cevaba tasaddi eden” sınıftandır. “Tasfiyeciler”le “Yeni Lisan”cıları, çok defa kasten, birbirlerine karıştırırlar. İki taşla bir kuş vurup sadelik, tabiiilik cereyanını durdurmak hülyasını güderler. Hâlbuki “lisanda sadelik” hareketinin amilleri olan tasfiyecilerle Yeni Lisancıların umdeleri, esasları birbirlerine son derece zıttır. Yeni Lisancılara itiraz edenler mütalâalarını onları hep tasfiyeci farz ederek yürütmüşlerdir. Artık buna meydan vermemek için bu iki hareketin esas fikirlerini kısaca tekrar edelim:

- Tasfiyeciler ne istiyorlar?

- Türkçeyi yalnız kök itibarıyla Türk kelimelerinden mürekkep addetmek. Türkleşmiş, tasarruf edilmiş kelimeleri de çıkarıp yerlerine aslen Türkçe tarihî kelimeleri koymak.

Hâsılı konuşulmayan bir lisan vücuda getirmek! On sene evvel çıkan *Türk Derneği* mecmuasında bu temayül apaşikâre gözüdür.

Şüphesiz bu hareket ilme, hakikate son derece muhaliftir. Ölmüş kelimeler diriltilemez, konuşulmayan bir lisan yazılamazdı. Bu nihayet bir Esperanto olabilirdi. Nitekim öyle oldu.

- Yeni Lisancılar ne istiyorlar? Buna kısaca şu cevap verilebilir:

İçtimaî hakikatin içinde yaşayan canlı lisanı!

Bu işte konuştuğumuz lisanıdır. Konuşurken manasını bilmediğimiz kelimeleri, Arapça, Acemce kaideleriyle yapılmış terkipleri, lüzumsuz ecnebi lügatleri kullanamıyorduk.

Ortaya böyle bir formül konuldu:

1- Konuşurken kullanmadığımız Arapça, Acemce kelimeleri yazarken de kullanmamak.

2- Arapça, Acemce kaideleriyle terkip, cem falan yapmamak, mümkün olduğu kadar ecnebi, yani kitabî edatlardan içtinap etmek. Yalnız klişe hâline geçmiş terkiplerle ıstılahlar müstesna.

3- Millî şivemizi üslûbumuza da aksettirmek...

Konuşurken, ateş, kalp, vicdan, hamiyet ve ilh... gibi Türkçeleşmiş, fakat aslen Arapça [114] yahut Acemce kelimeleri kolaylıkla kullanabiliyorduk. Bunları tabîî Türkçe birer kelime addederek yazacaktık.

Fakat “vaj-gûn, tîrâje, tehçîr, tâlâb, pişânî, nâhudâ” ve ilh...” gibi kelimeleri ki katiyen mânâlarını bilmeyiz, yalnız istersek kamus vasıtasıyla öğrenebiliriz- kullanmamıza imkân yoktur. İşte bu hadsimize inmemiş kelimeleri yazarken de kullanmamak...

Arapça, Acemce terkiplere gelince, lisanımızın sarfı bizim sadrımızda, hadsimizde mahkûktur. Vakıa yazarken sanat için Arapça Acemce kaidelerle terkipler, cemler falan yapabiliriz. Fakat konuşurken mümkün değil... Yalnız klişeler müstesna... Meselâ “sadrızam, şeyhülislâm, sevk-i tabîî” ve ilh... gibi ıstılahlar ki halk bunlara tek bir kelime, bir klişe gibi bakar. Kezalik “Müslüman, ahlâk” ve saire gibi cemleri de klişe hâlinde görürüz, hatta müfret telâkki ederiz.

Netice: İşte yazarken de iskolastik lügatlere düşmeyerek, tabiatı kaybetmeyerek hareket etmek! Yeni Lisan'ın davası bu idi. Bu olmayacak şey değildi. Çünkü zaten hayatta mevcut olan bir şeydi.

Bugün Yeni Lisan'a, yani terkipsiz, sade, düz, parlak, tabiî yazmağa itiraz edecek kimse yoktur. Lâkin samimî olmayan muarızlar Yeni Lisan davasını ya mahsus yahut haberleri olmadığından tasfiyecilerin hülyalarıyla karıştırıyorlar. Hakikatte onların itirazları tamamıyla tasfiyeciliğe müteveccihdir ki Yeni Lisancılar da onlarla bu noktada birleşirler.

Yeni Lisan'a itiraz etmek isteyenler evvelâ bu ilmî mütearifeleri cerh edebilmelidirler:

1. Her lisan bir lisandır. Üç lisandan, dört lisandan mürekkep bir lisan olmaz.
2. Bir lisandan diğer bir lisana kelimeler, hatta bazı tabirler de geçebilir. Fakat sarf, nahiv, kaide geçemez.
- 3 Her lisana hariçten giren bir kelime o lisanın fonetiğine, kaidelerine uyar. Yalnız aslî şeklini değil, bazen manasını da değiştirir.

4. Tabiî lisan, halkın konuştuğu lisandır. Bir

zümrenin, bir mektebin retorik oyunları için icat ettiği sun'î beyan tabiî lisan değildir.

5. Her lisanda maddî isimlerin arasında ânât olmaz. Ânât yalnız manevî isimlere mahsustur.

Muterizler -eğer hâlâ varsa- Yeni Lisan'ı tervice çalışanların şahıslarıyla değil, bu ilmî esaslarla uğraşmalıdırlar.

Ömer Seyfettin Bütün Nesirleri
(Fıkralar, Makaleler, Mektuplar ve Çeviriler)
Hazırlayan: Nâzım Hikmet Polat,
Türk Dil Kurumu Yayınları